

Før sagde vi sækkeskuring og filtsning – nu siger vi

TYNDRUDS

på

5

Når du trækker et tyndt lag puds over en teglmur, kan du dække stenene mere eller mindre. Det gør arbejdet spændende – selv om det er slut med at skure muren med en sæk.

måder

Er der noget flottere end en væg, hvor man lige netop kan ane stenene bag et tyndt lag puds? Du ved, som i en designerbar med rå mure, fritliggende bjælker og smarte gæster?

Altså, spørger du mureren, så er mursten, der skjules halvt under et tyndt lag puds, strengt taget en nødløsning. Som udgangspunkt en måde at dække over en væg, der ikke tåler dagens lys, men som man ikke vil ofre en rigtig pudsning på.

Men det er jo lige meget, når vi i dag er blevet så glade for de tyndpudsede mure, at de ikke kun skjuler sig i kældre, stalde og baggårde. Den ene dag holder tyndpuds stadig sammen på slidt murværk med skader og reparationer – den næste dag stråler det tynde pudslag fra en ny arkitekttegnet strandvejvilla.

Tyndpuds er en selvstændig, attraktiv løsning, og det er blevet spændende at vælge, hvordan murværket skal fremstå med tyndpuds. Om de fleste tegl skal træde frem gennem puds, om enkelte fremstående sten ses, eller om stenene kun skal anes gennem den tynde puds.

Historien her handler om at vælge det udtryk – og viser, hvordan du skaber det.

VIGTIGT

Vent med de nye mure. Du bør ikke dække en ny murstensvæg med tyndpuds. Først efter et år er muren så tør, at pudsningen ikke risikerer at blive stødt af i frost. Og begynd først, når døgn-temperaturen er over 5 grader.

1 De fleste sten er synlige

Selv en meget ujævn mur kan fremstå som en helhed under et ganske tyndt pudslag, hvor **de fleste sten ses med deres egen farve.** Du arbejder pudsningen ind i murværket, skraber det meste af igen og slutter af med et hårdt bræt.

2 Enkelte sten træder frem

Hvis du kun skraber let over pudsningen efter at have arbejdet den ind i muren, vil **nogle, men ikke alle sten træde frem gennem pudsningen**, når du er færdig. Der er ikke kun én løsning, men utallige, før pudsningen helt skjuler stenene.

3 Stenene anes gennem pudsningen

Vil du dække alle stenene, men **stadig se strukturen gennem pudsningen**, pudser du først med en ret grovmørtel, siden med en mere finkornet. Vil du pudse med farvet mørtel, giver den teknik den mest ensartede kulør.

4 Berapning udført med kost

Den **nemmeste og hurtigste** måde at dække en ujævn mur med puds er at kaste en blød mørtel direkte på murværket med murerkosten. Det er ikke nogen særlig holdbar løsning, og den bør kun bruges på de indvendige vægge.

5 Berapning udført med kast

Du kan dække muren med et **tykkere, ujævnt lag puds** ved at kaste mørtelen ind på muren med murskeen og blot glatte den med en kost. Men du arbejder ikke pudsningen igennem med et bræt, og den kan derfor kun holde inde.

Forarbejdet er fælles for al tyndpuds

Inden du begynder at tyndpudse, forbereder du muren ved at rense den af, fugte den og fylde fugerne ud. Ved berapning, hvor du ikke bearbejder pudsens med et filtsebræt, kan du nøjes med at vande muren først.

Pudslaget på muren skal ikke alene gøre den pænere, det skal ofte også beskytte den mod vind og vejr. Især på udvendige vægge er det meget vigtigt, at forarbejdet er grundigt.

Du skal have fjernet løs puds og støv, før du går i gang, ellers får den friske mørtel ikke fat – uanset om du er inde eller ude.

Pudsarbejdet med roterende bevægelser af filtsebrættet masserer mørtlen, så kornene pakkes tæt med de mindste korn yderst. Det gør pudsens stærk og betyder, at den beskytter muren optimalt – men det fylder ikke altid de

dybe huller ud. Derfor indebærer forarbejdet også, at du fylder dybere huller med mørtel, så de ikke ender med at give vand lov til at sive ind i murværket. Sker det, hjælper det ikke, at tegl er så fabelagtig solidt et materiale. Hvis vand i murens hulrum fryser, kan det lave nye sprækker i murværket, så mere vand trænger ind – det bliver bare værre og værre.

Alligevel er det altid vigtigt at vande muren, før du arbejder på den. Trækkes vandet i den friske mørtel for hurtigt ud, kan den nemlig ikke hærde ordentligt.

1 Muren børstes ren med en grov børste eller kost – det sidste er klart hurtigst og lettest, hvor du kan komme til med en lang kost og bruge begge arme til arbejdet.

2 Fremspringende puds skræbes af med en sten. Murstenen er ideel til arbejdet – den ligger godt i hånden, fanger nemt den overskydende puds og ødelægger ikke stenene.

3 Murværket vandes godt med en kost. Hvis du begynder at fylde fuger og pudse på en tør mur, trækkes vandet ud af mørtlen, og så kan den ikke hærde til fuld styrke.

FAGUDTRYK

Tyndpuds og puds. Mens tyndpuds følger med væggen ujevnheder, giver mureren en rigtig pudset væg et så tykt lag puds, at alle ujevnheder fjernes. Den færdige overflade bør være helt plan og rettet op til lodret.

MATERIALER

Mursten er solide i sig selv. Det er egentlig ikke for at beskytte murstenene, vi pudser dem. Tegl holder i mange tusinde år. Men det kræver, at der ikke trænger vand ind mellem murstenene, og derfor skal fugerne holdes tætte.

4 Fugerne fyldes ud med frisk mørtel. Pas på, at mørtlen ikke er stærkere end de gamle fuger – på ældre huse bør du vælge en mørtel med meget lidt eller ingen cement.

5 Med en fugtig kost gattes reparationerne, så muren er nogenlunde jævn. Muren skal ikke være perfekt, pudsearbejdet skal nok fylde de sidste ujevnheder ud.

En hærget væg er sårbar. Vand trænger ind overalt og giver frostskafer. Du må kradse fugerne ud og fylde dem op igen – eller dække væggen med et tyndt eller tykt pudslag.

1 De fleste sten er synlige

Kun fugerne og de dybestliggende sten dækkes helt af pudslaget, når du arbejder med et lille filtsebræt med hård belægning.

Skal din puds kun dække fuger og enkelte sten, der ligger langt tilbage i murværket, skraber du det meste puds af undervejs.

For at der skal være tale om ægte tyndpuds, der kan holde til regn og frost, skal mørtlen på muren arbejdes igennem med cirkulære bevægelser. Arbejder du rigtigt, vil arbejdet efterlade et pudslag på tykkelse med de største korn. Men her skraber du det derefter af de fleste sten og arbejder muren over endnu en gang.

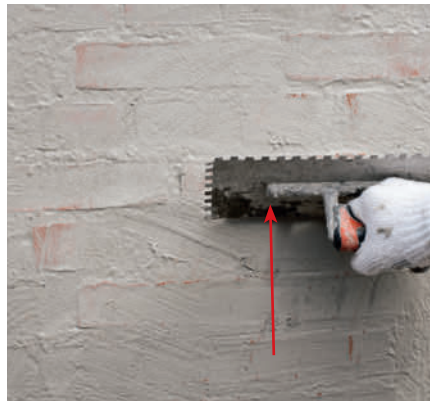
Materialer: Her bruger du en færdigblandet pudsmørtel uden for meget cement med korn op til 1 mm.

1 Pudsens trækkes på muren med et stålbræt. Du lægger en portion mørtel på brættet, trykker kanten ind på muren, vipper brættet, til mørtlen når muren, og trækker brættet opad, så det undervejs efterlader et tyndt lag mørtel på muren.

2 Med et pudsebræt arbejder du mørtlen godt igennem. Ved at arbejde rundt og rundt i cirkelbevægelser fylder du alle huller ud, fordeler mørtlen jævnt og gør den stærkere, fordi kornene fordeles på den rigtige måde.

3 Med kanten af et stålbræt skraber du en del af pudsens af. Jo mere du skraber af, jo flere af stenene vil du kunne se, og i løsningen her skraber du det meste af mørtlen på stenfladerne af.

4 Pudsens arbejdes igen igennem i cirkler. Da stenene skal stå tydeligt frem, bruger du et lille filtsebræt med hård overflade. Undervejs vasker og skraber du brættet rent. Pas på ikke at bruge så meget vand, at kun sandet er tilbage!

Jo tyndere puds jo hårdere filtsebræt

Tyndpuds har fra gammel tid malende navne som filtsning, vand-skuring og sækkeskuring, alt efter om mørtlen blev bearbejdet med et filtklædt bræt, en mursten i en sæk eller en våd mursten.

I dag udføres al tyndpuds med et bræt beklædt med en porøs "svamp" af plast. Denne porøse plast kan være så blød som en badesvamp, så hård som træ – og alt ind imellem, og det har stor

betydning for pudsarbejdet. Frem for at blive forvirret af de gamle navne og redskaber, som alligevel sjældent er til at skelne selv for murerne, skal du bare tænke på, at jo hårdere et bræt du vælger, og jo hårdere og længere du trykker, jo tyndere et pudslag vil du efterlade. Men resultatet afhænger lige så meget af hånden på brættet, så du må prøve dig frem, til du opnår den ønskede effekt.

Hårde brætter er bedst, hvis du vil gnide de fleste sten fri for puds.

Et blødt bræt er bedst, hvis du ønsker et tykt lag puds.

Jo mindre brætter, jo tættere følger de murens overflade.

2 Enkelte sten træder frem

Jo mere mørtel du skraber eller gnider af, efter at du har pudset muren over, jo flere sten ser du. Med øvelse får du den ønskede effekt.

Det er op til dig selv og din mur, hvor meget stenene skal træde frem gennem tyndpudsen. Og hvad du har lyst til at kalde det!

Når du tyndpudser din egen mur, kan du se stort på, om kloge hoveder mener, at resultatet kaldes filtsning, vandskuring, sækkeskuring eller noget helt fjerde. Det afgørende er, at arbejdet er så ensartet, at hele muren fremstår nogenlunde ens. Om du så blotter få eller mange sten, er mest et spørgsmål om din egen smag.

Materialer: Som ved den tyndeste tyndpudsning arbejdes med en enkelt finkornet pudsmørtel købt færdig.

1 Som ved den helt tynde udgave trækker du først mørtel på med et stålbræt. Det kræver træning, så begynd med små portioner. Du efterlader mest mørtel ved at holde brættet skråt og kun presse det blødt ind mod muren.

2 Mørtlen arbejdes godt ind i murværket med et pudsebræt. Du bruger et hårdt plastbræt uden belægning. Da det hårde bræt ikke følger konturerne i væggen, efterlader arbejdet nogle steder et tykt pudslag.

3 Med en murske skraber du så mørtel af efter behag. Der er ingen fast regel for, hvor meget mørtel du skal efterlade. Du kan godt genbruge mørtlen, så længe den er til at arbejde med, så skrab den ned på brættet og tilbage i spanden.

4 Så arbejder du pudslaget igennem med et filtsebræt, der er tilpas blødt og lille til, at det kan følge murens kontur. Jo mindre og jo hårdere brættet er, og jo hårdere og længere du arbejder, jo mere af pudsen vil du fjerne, og jo flere sten vil ses.

Et kursus i felter

Hvis du kigger godt efter, vil du hurtigt se, at vores murer Mass Madsen på alle fotos arbejder i små, afgrænsede felter.

Det gør han udelukkende, fordi han demonstrerer teknikken ved forskellige typer tyndpuds. Når det er alvor, gælder det om at pudse muren som en helhed, så der ikke opstår overgange mellem felter, der er pudset på forskellige tidspunkter.

Det kræver, at du har tid til at pudse hele væggen uden for lange pauser. Strategien er, at du systematisk arbejder dig fra øverste hjørne i en side mod nederste hjørne i den anden side, så du altid arbejder op til frisk mørtel og ikke spilder ned over et færdigbehandlet område.

Til ære for læserne fik Mass Madsen lov til at demonstrere forskellige typer tyndpuds på en mur, som alligevel senere skulle tyndpudses rigtigt.

3 Stenene anes gennem pudsen

Alle sten er dækket, men pudslaget følger muren og er så tyndt, at sten og fuger stadig anes gennem den grå eller kulørte puds.

Vil du dække alle sten med puds, er det bedst at arbejde i to omgange. Første pudslag giver en så jævn overflade, at næste lag kan blive lige tykt overalt. Det er ideelt, hvis du bruger farvet puds.

Så længe du ønsker, at enkelte sten kigger ud gennem pudsen, kan du udføre din tyndpuds med et enkelt lag mørtel. Men vil du dække alle sten, bør du først pudse væggen over med en ret grov mørtel og lade den blive hård, før du giver muren et nyt lag mere finkornet mørtel. Selv om enkelte sten stak frem gennem første pudslag, vil de nu blive dækket af det nye pudslag. Det yderste lag vil blive lige tykt overalt, og det gør det ideelt, hvis du vil bruge farvet mørtel – det giver en jævn kulør.

Materialer: Dækkende tyndpuds udføres bedst med to typer mørtel. Første mørtel rummer korn op til 2 mm, så laget bliver ret tykt. Andet pudslag er op til 1 mm, ofte tilføjet kalkfarve.

1 Den grove pudsmørtel trækkes på muren med et stålbræt. Teknikken er som ved de to foregående teknikker, men de grovere korn kræver, at der skal efterlades mere mørtel.

2 Mørtlen masseres ind i murværket med det hårde pudsebræt. Det handler ikke kun om at fordele mørtlen og fylde hullerne ud, men også om at pakke kornene rigtigt. Det gør de heldigvis af sig selv, når du kører pudsen over mange gange.

3 Arbejdet fortsættes med et ret blødt filtsebræt. Brættet følger murens kontur og fjerner noget mørtel, men de grovere korn betyder, at du vil efterlade et tykkere pudslag, end da du i de foregående eksempler arbejdede med 1 mm korn.

TIPS

Et bræt i hver hånd. Når du arbejder mørtlen igennem med dit filtsebræt, kan du ikke undgå at gnide noget af den af. Det er også meningen. Det er derved, at du opnår den ønskede tykkelse på pudslaget. Det betyder, at du jævnligt må rense brættet med vand, så hav en spand stående, hvor du arbejder. Men for ikke at vaske kalken ud af mørtlen stryger du hver gang vandet af filtsebrættet mod et hårdt bræt.

Det første pudslag fugtes, før næste lag trækkes på.

4 Efter et døgn er første pudslag hårdt – og tørt. For at muren ikke skal trække vandet ud af næste lag, vandes den med kost eller sprøjte. Så trækker du finkornet mørtel på muren. Du får kun brug for et tyndt lag, men vær sikker på, at det er nok til at dække.

5 Det yderste pudslag masseres godt. Med finfølelse, for laget bør kun være så tykt som kornene, og trykker du for hårdt, trækker du for meget af! Som altid fugtes brættet lige netop, så det hverken trækker vand ud af mørtlen eller tilfører den vand.

4 Berapning udført med kost

Selv om resultatet kan ligne "ægte" tyndpuds, holder en berapning ikke til vejret. Den hørte før mest til i stalde og mørke kældre.

Mureren er ikke rigtig stolt ved at koste mørtel direkte på en væg, og berapning holder ikke udendørs. Men det er nemt!

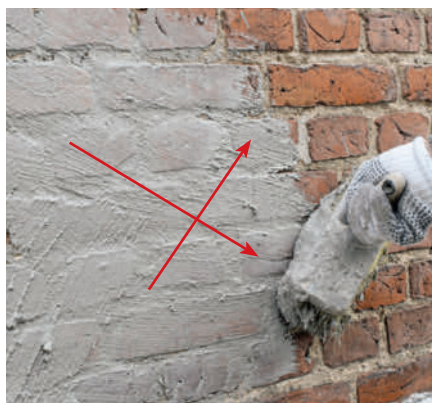
Den letteste og hurtigste måde at trække et tyndt pudslag ud over en murstensvæg på er simpelt hen at dykke sin murerkost i mørtlen og smøre den på væggen som en anden maling.

Men mørtlen arbejdes ikke igennem med et filtsebræt, og pudsen får aldrig den styrke, der skal til for at klare vind og vejr. Berapningen bruges kun inden døre.

Materialer: Du kan næsten bruge, hvad du har. Jo grovere korn, jo grovere væg.

1 Væggen fugtes med kosten. Da du ikke kan bruge berapning udendørs, er det ikke så afgørende, om du får fyldt og lukket alle huller og sprækker. Vil du gerne have en nogenlunde pæn og jævn væg, fylder du mørtel i hullerne.

2 Mørtlen smøres direkte på den fugtede væg med kosten. Der er ingen særlige krav til teknikken, men for at få fyldt fugerne rimeligt ud er det bedst at arbejde på skrå – trækker du kosten på langs ad en fuge, trækker du nemt mørtlen op.

3 Når mørtlen har sat sig lidt, koster du den over med en fugtig kost.

Er der for lidt puds, kan du give den lidt mere, ellers handler det om at jævne pudsen ud og pakke den lidt, men samtidig undgå at trække den af – eller vaske bindemidlet ud.

Mørtlen piskes godt igennem

Den enkleste og billigste måde til at skaffe en god mørtel at pudse med er i langt de fleste tilfælde at købe sække med færdigblandet tør mørtel, der røres op med vand.

Du skal se efter to ting, når du vælger mørtlen. Den første er bindemidlet – cementen og kalken. Den anden er kornstørrelsen i det sand, der bindes sammen.

- **Bindemidlet** skal du vælge, så mørtlen passer til murværket. Det vigtigste er, at den ikke er hårdere end underlaget, fordi spændinger i overfladen så kan få den til at skalle af. Pas især på, at den ikke indeholder for meget cement. Find et godt byggemarked, og spørg fagfolkene om råd – tag gerne en prøve af fugerne med.

- **Kornstørrelsen** er næsten altid 0-1 mm. Hvis du vil dække stenene helt, vælger du en lidt grovere mørtel med kornstørrelse 0-2 mm til det inderste lag puds og slutter af med et lag på 0-1 mm. Kornenes størrelse er afgørende for, hvor tyndt et lag du kan pudse med. Er de største korn på 1 mm, kan pudslaget ikke blive tyndere.

- **Farvepigmenter** i mørtlen er en oplagt mulighed ved tyndpuds. Da farven præges af, hvor hurtigt pudsen tørrer, kan du kun få en jævn farve, hvis den farvede puds ligger lige tykt overalt. Det opnår du ved først at pudse med en neutral mørtel og så slutte af med kulør i det yderste lag. Pas på ikke at vaske farven ud undervejs.

Mørtlen røres igennem med piskeris på en kraftig boremaskine – det er ikke nok at røre i hånden.

5 Berapning udført med kast

Rustik og landlig kan man kalde den berappede væg – og er det ikke “fint” murerarbejde, så har det alligevel sin egen charme.

Vil du gerne have en rigtig grov, rustik væg, så kaster du pudsen op på den og glatter den alene med en fugtig kost.

En variant af berapning, som heller ikke masseres med filtsebrættet og altså heller ikke holder på en udvendig overflade, er at kaste mørtlen ind på muren i små klatter og siden glatte den med en fugtig kost. Kasteteknikken får mørtlen til at binde godt på den fugtede væg, og du kan dække væggen helt, hvis du vil – men teknikken bruges kun indvendigt.

Materiale: Igen – du kan næsten altid bruge, hvad du har ved hånden.

1 Muren fugtes med kosten. Når du vil kaste mørtlen på, skal du ikke spekulere på at fylde huller – det gør kastene godt. Hvis din mørtel ikke vil blive hængende, er det ofte, fordi væggen er for tør – så tør, at den også vil svække mørtlen.

2 Mørtlen kastes op på muren i små portioner med murskeen. Det er svært i starten, men har du det rigtige svirp i håndledet, sådan lidt som at slå til en fjerbold med ketsjeren, går det hurtigt, og en velrørt mørtel hænger forbløffende let fast.

3 Fortsæt med at kaste mørtlen på væggen, til den er helt dækket. Er laget ved at blive for tykt, kan du skrabe en smule af det yderste af med skeen og straks kaste ind et nyt sted. Når laget er tilpas tykt, som du vil have det, lader du det hænge lidt.

4 Den faste mørtel kastes over med en fugtig kost. Du kan ikke som med et filtsebræt massere mørtlen igennem til større tæthed, så det handler bare om at skabe den overflade, som du ønsker – gerne med tydelige strøg fra kosten.

MATERIALER

Ren mørtel har også farve. Selv om du ikke tilsætter din mørtel en tydelig kulør – meget gerne en kalkfarve – er den ikke bare grå. Mørtel med strandsand har et blåligt skær, mens bakkesand fra en grusgrav giver en rød tone.

FAGUDTRYK

Kun navnene lever. Det virker måske lidt trist, at vi ikke bruger sække til sækkeskuring og sætter filt på et filtsebræt. Men platen er glimrende, og det er håbløst at finde de jutesække, der blev brugt til at skure med!

Kalkvand holder på pudsen

Når du har pudset din mur, bør du koste eller sprøjte den over med kalkvand. Det klare vand, som du kan købe i de mere professionelle byggemarkeder, binder krystallerne i murværket sammen og gør resultatet mere robust og holdbart.

Hvis du vil give muren en farve og ikke har gjort det med farvet mørtel, vil din murer elske dig for at give den en rigtig god kalkning med mange tynde lag kalk. Kalken er så tæt i familie med resten af murværket, at samspillet mellem fuger, puds og kalkoverflade er ideelt.

Maleren kan på sin side foreslå silikatmaling, som også hører til i familien og arbejder fint sammen med murværket.

Kalkvand, adskillige tynde lag kalkmælk og til sidst igen kalkvand – så har den pudsede væg det godt.